

Qua những câu Thầy trả lời các thắc mắc của tôi trên lớp, trong các giờ ra chơi, trong những lần nên tham gia sinh Thầy tại nhà riêng và nên biết trong thời gian làm luận án tốt nghiệp, bản thân tôi cảm thấy mình giàu thêm. Bởi vì, Thầy không chỉ giải đáp những điều tôi muốn biết, muốn hiểu, mà còn gợi mở về sự phát triển tiếp theo mà thông tin tôi không nhìn xa tới một chỗ vậy. Những thời tôi cũng trăn trở nghiên cứu khác với chính mình hơn. Chẳng lẽ có những câu tôi hỏi, sau khi trả lời các câu hỏi Thầy tổng kết: *"Những gì tôi trả lời anh coi như ngoài những gì chúng ta đã học nữa".* Anh mắt Thầy nhìn tôi nhỏ muốn nói thêm: *"Anh coi như thêm năng lực tôi trả lời câu hỏi của chính mình kia mà. Trông hết hãy tới mình làm, mình dẫn lên anh bản text".* Tôi nói tôi tập thói quen và dùng những gì mình đã học nếu tôi trả lời các câu hỏi. Không nữa, mỗi lần hỏi Thầy, hỏi người khác. Nhiều nay giúp tôi tăng tính tin tưởng và sau này lại tính học tập trong suy nghĩ, trong nghiên cứu khoa học.

Khi bước vào giai đoạn làm luận án tốt nghiệp, Thầy Altshuler khuyến khích chúng tôi tìm kiếm thiết thực với lĩnh vực của từng học viên. Biết chuyên môn của tôi là vật lý Thầy gợi ý làm nên tìm theo hướng xây dựng *"Chỉ dẫn sử dụng các hiểu ứng vật lý trong sáng tạo sáng chế".* Trong khi nói các mà tôi tâm đắc, thậm chí áp dụng lâu lâu lại nên tìm *"Tích ý tâm lý trong tổ duy sáng tạo".*

Nhờ tôi đã nói rõ phần này bài viết này (xem BTSK số 3/1999): khi còn học phổ thông tôi đã nhiều lần tìm hiểu cách suy nghĩ của chính mình khi giải các bài toán trong trường học. Tôi thấy có những bài toán mình không giải được. Khi biết lời giải tôi thấy mình không giải được không phải vì mình thiếu kiến thức, thiếu khả năng cần thiết mà do không nhớ một lối nào tôi mình sử dụng kiến thức nội khả năng nội và rất cay cú về cái lối ấy. Sau này học các sách tâm lý học tôi mới biết tên gọi của nó là tính ý tâm lý. Chính vì vậy nhiều nên tính ý tâm lý bản thân lại gặp nội khả năng, có nhiều xúc cảm về nội nên tôi muốn làm theo ý mình hơn là ý Thầy. Tôi phản ánh: phải là lời nói với Thầy thể nào cho phải này (vì ở Việt Nam tôi luôn được giáo dục là phải vâng lời thầy, cô). Cuối cùng, tôi quyết định nói thật với Thầy, bởi vì tôi cũng được dạy phải *"thật thà đúng cảm"*, coi vậy lòng tâm tôi mới thanh thản, chẳng cần cong queo làm gì. Tôi chuẩn bị tinh thần, nếu Thầy không chịu thì đành vâng lời Thầy vậy. Khi nói với Thầy, tôi tưởng Thầy sẽ tiếp tục thuyết phục tôi theo ý kiến của Thầy, ai ngờ Thầy nóng ý ngay: *"Nếu anh "yêu" tính ý tâm lý thì xin mời, bắt đầu ngay đi".* Những thời Thầy cũng chẻ ra những khúc khúc mà tôi cần phải hình dung trước nếu vượt qua nói với nhà vật lý khi nhảy sang lĩnh vực tâm lý.

Viết luận án được nên này, tôi nhờ Thầy xem nên nói. Có thời gian thì Thầy ngồi thảo luận với tôi ngay, không có thì Thầy cảm về nói rồi hẹn gặp. Thầy gọi ý tổng phần và luôn đặt nhiều câu hỏi nhỏ: *"Về ý này người ta đã làm được những gì? Năng trong tài liệu nào? Anh coi thức sử học người bản không? Anh đã tìm hết các nguồn thông tin chưa? Mục đích anh muốn đạt được trong luận án là gì? Cái gì là cái mới của anh? Các dữ liệu anh đưa ra đã nêu thuyết phục chưa? Con dữ liệu nào thuyết phục hơn nữa không? Anh khẳng định cái này liệu có quá sớm không? Con cách giải thích nào khác không? Con cách xem xét nào nữa không?"*

Lieù anh coi theá xáy döng ñöôc caïc coäng cuí, ít nhất döôï daäng löi khuyeán ñeá giúúp ngôôï ta khác phuc tính ì tâm lý không? Ñeá tai nay con coi theá phat triển tiếp veá những höông naö?..." Thuít thaát, möi buoá lam vieäc vöi Thaáy la mói buoá "ñöi möi hoá hoá" vaé toá hieäu theá Thaáy la ngôôï raát nghieäm khác trong coäng vieäc nghieäm coäu khoa hoïc. Chính vì ñöôc Thaáy reñ cho, những gì hoïc ñöôc töi Thaáy ña raát giúúp ích toá khi lam caïc luän aín tieán syí (Doctor of Philosophy), ñaé bieát, tieán syí khoa hoïc (Doctor of Science) veá quang hoïc caïc chaát baín dañ theo ngheñha ñöôc coäu ñi ñaö taö. Riêng veá "tính ì tâm lý", sau nay, toá phat triển tiếp thanh "tính ì heá thöng" baö caö taí Hoá nghò chaü Aú veá saing taö vaé ñoá möi, ñaäng taí Haí Lan vaé ñöa vaö giaö trình giáng daý cuá TSK.

Khi ñöa Thaáy Altshuller xem laí baín thaö laín cuái cung troöc khi chính thöc ñaính maý vaé ñoäng luän aín thanh quyén, toá coi ghi treñ trang ñaü: Ngôôï höông dañ: G.S. Altshuller. Thaáy nhìn thaý vaé laý buít gaích böi Thaáy toá troá maé nhìn Thaáy ngaéc nhieñ, Thaáy coäu vaé traí löi: "Anh töi chöiñ ñeá tai vaé töi lam chöiñ không phat töi. Anh phat töi chöiñ traích nhieäm". Caü nöi cuá Thaáy thaát nhieäu nghóa. Baín coi theá hieäu laé Thaáy ñaính giaö luän aín thuöc loaí xoang, dính teñ mình vaö chaäng böi ñeá tính theá ñieäm cho caïc danh hieäu hoác hoïc ham cuá Thaáy, coi khi con maé uy tín. Baín coi theá hieäu laé Thaáy trung thöc vì Thaáy cho laé Thaáy ñoäng vai troé phat bieñ, tö vañ hôn laé höông dañ, hôn ñöa Thaáy muoñ ñaäng caö tinh thanh töi chöiñ traích nhieäm, töi taö uy tín khoa hoïc cuá hoïc troé không döä dañ vaö uy tín cuá ngôôï khác. Viet ñeñ ñaý toá baé giaé nhöi ñeñ chuyeñ tieäu lam "Thöi baö veá luän aín". Chuyeñ keá raäng, trong luän aín cuá mình thöi ñöa ra những keé luän nhö, thöi coi theá aín thöc ñöôc caö, chöi söi, thaím chí caé gaü. Cuái cung luän aín vañ ñöôc thöng qua. Ñöñ giáñ vì thaý cuá thöi laé sö töi

Nhañ ñaý, toá muoñ nöi theá möt chüít. Toá hoïc vaé lam vieäc öi Lieñ Xoá trong möi troöng giaö dué ñaí hoïc vaé nghieäm coäu khoa hoïc ba ñöít, töng coäng khoaäng 12 naím. Toá ñeá yí caïc thaý, caïc nhaé khoa hoïc thöông không aíp ñaé yí tööng nghieäm coäu cho caïc hoïc troé cuá mình. Caïc thaý sañ sang thaö luän, tranh luän vöi caïc hoïc troé coi những yí tööng khác. Ngay caé troöng höp hoïc troé vañ không chöiñ thaý thì thaý cuäng không dung quyén uy ñeá ngañ cañ hoïc troé thöc hieñ yí tööng nghieäm coäu cuá hoïc troé. Vöi ngheñ vaé lý thöc nghieäm cuá toá, toá ñaí khoaäng gañ chüít lañ "ñuöng ñö" vöi caïc thaý nhö vaý. Tuy nhieñ, sau khi tranh luän, lañ naö caïc thaý cuäng baö, ñaí loaí nhö: "Maü ñaý, maý ñaý anh coi thöc hieñ caé thí nghieäm theo yí anh ñi, xem sao, bieát ñaü..." Tuy nhieñ, caïc thaý không khoan nhöông vaé coi yeäu caü raát caö ñöi vöi quaé trình, caé thöc thöc hieñ yí tööng, kieám tra caé keé quaé thu ñöôc, xöi lý caé keé quaé giaé thích chung vaé döi baö caé heá quaé coi theá coi..

(con tiếp)

Phan Duöng